

OKUPES GIRONINS: LA RECERCA DE LA UTOPIA

No es pot entendre cap moviment social sense mesurar la força i l'empremta generacional de l'època en la qual es manifesta. A Girona, com a la resta del món, a la meitat de la dècada dels vuitanta el *hippisme* s'havia fos i la potència inicial del *punk* (*no future*) s'acomodava als dictats del mercat. El món de la moda es renovava amb la imatgeria *punk*. Des dels anys cinquanta que la indústria havia après a manipular el que inventaven els moviments juvenils, sobretot a Anglaterra i als EUA.

JORDI ARBONÉS, NIF > TEXT

Ens situem al novembre del 1985, perquè va ser quan els *squatters* gironins van fer la seva primera acció en apoderar-se d'una casa al Portal Nou, al Barri Vell. Per apropar-nos a l'època ens fixem en el barri i en el carrer Nou del Teatre: veiem que als Cines Modern hi passaven les pel·lícules *El donante* i *Bonnie & Clyde a la italiana*; també hi havia una Sala X que programava *Sabor a sexo ardiente*; després de cada sessió, els espectadors, com si haguessin comès un acte vergonyant, sortien pel darrere, per on ara hi ha l'entrada al Truffaut.

Era un època en la qual els joves es trobaven en cenacles improvisats, en llocs com Los Padules, l'ADAC, La Pe-

nyora, Spectrum o *Can Vint Duros* (plça Bell-lloc). Descobrim que, al Barri Vell, a la sala d'exposicions Caramany, Jaume Fàbrega presentava el llibre *Trànsit*, de Pau Riba (icona contracultural). Al mateix temps, i no gaire lluny, s'inauguraven una exposició col·lectiva de Cuixart, Tharrats i d'altres avantguar-

En la Girona del 1985, al Barri Vell i, sobretot, al carrer Nou del Teatre, hi havia bars en els quals s'hi trobaven joves amb inquietuds i projectes: el Freaks, el Salsitxa, el Pot Ser, La Trumfa, Le Bistrot, El Cau del Llop..

distes catalans, i una altra de Joan Brosa, un dels artistes més radicals i insubornables de la cultura catalana.

El 1985, l'Ajuntament gironí havia pressupostat 27 milions de pessetes per a activitats culturals. El Centre Cultural La Mercè, situat al barri dels okupes, disposava de 3.400.000 pessetes; 9.000.000 eren per a programes de joventut, i 14.000.000 estaven destinades a sufragar les despeses de l'Any de Carlemany.

Veiem que, mentre la cultura oficial assimilava en bona part l'art transgressor, el jovent ocupava una casa per fer-se sentir. Aquest gest no era producte d'una moda, sinó que tenia un sentit: els okupes picaven a la porta dels antics progressistes. En un espai obtingut il·legalment, subvertien les convencions

>> *Amb l'ocupació de La Maret el moviment okupa inicià una llarga singladura. A la dreta, estat actual de la nau.*

ons per donar una oportunitat a la creativitat. Era una aventura que desafia-va tot allò que estava establert.

En la Girona del 1985, al Barri Vell i sobretot, al carrer Nou del Teatre, hi havia bars en els quals s'hi trobaven joves amb inquietuds i projectes. Així, en llocs com el Freaks, el Salsitxa, el Pot Ser i, també a La Trumfa, Le Bistrot i El Cau del Llop (on es gestà el còmic *Cau Còmic / Helter Skelter*), s'hi aplegaven escriptors, fotògrafs, pintors, actors, músics, anarquistes i escèptics de gran alçada; també hi havia aquells que més endavant se'n van dir «activistes culturals».

Aquesta generació no estava influenciada, com la dels seus germans grans, pels partits polítics o la lluita sindical, ni tampoc estava immersa en la cursa pel poder que havia començat amb la democràcia. Era gent jove que sortia, xerrava i imaginava. Molts venien de l'objecció i de la insubmissió militar; l'atmosfera era pacifista i ecologista. Aquesta amalgama no estava concertada: no hi havia líders.

Al Barri Vell hi batejava un deix existencialista, una necessitat gairebé patològica, de «ser». Eren joves que tenien clar que se'ls havia expulsat del paradís i, per això, adoptaven l'actitud del proscrit.

Independentisme extraparlamentari

Llavors, l'independentisme era extraparlamentari (MDT i Catalunya Lliure), i en els locals de barra curta s'hi entaulaven discussions sobre l'avenir de Catalunya. Cadascú la imaginava diferent, encara; el concepte Països Catalans feia concebre esperances (durant les manifestacions de l'11 de setembre l'ocupació policíaca va ser contestada

El 1993 es va ocupar l'antiga fàbrica d'embotits La Maret, a Salt. En aquella època el moviment okupa era molt actiu

amb contundència pels escamots independentistes). Era una època en què es parlava de «sistema» quan es volia definir l'enemic, i el sistema, en bona part, era el poder municipal. El moviment *squatter* ('intrús, usurpador que s'estableix en un terreny públic per crear-hi un dret') va introduir un mètode nou de relacionar-se, perquè era assembleari i intentava «matar el pare» des d'un punt de vista col·lectiu –la figura, d'alguna manera, a Girona la representava l'alcalde, Joaquim Nadal.

L'objectiu bàsic del moviment okupa a les comarques gironines era el d'obtenir espais de reunió i de creació auto-

>> De dalt a baix,
Los Padules,
L'Ateneu 24 d'Octubre,
el Cau del Llop
i La Màquia.

gestionats, ateneus i casals populars en els quals tothom pogués desenvolupar les seves idees. Sota del lema «Contra l'especulació, okupació» es van ocupar cases i llocs que estaven abandonats de feia temps pels seus propietaris.

L'advocat Sebastià Salellas (1959-2008), llavors regidor de l'Àrea de Joventut de l'Ajuntament de Girona, va visitar la casa ocupada del Portal Nou i va declarar: «Sense voler entrar en el tema de la propietat privada, l'Àrea de Joventut ha d'abonar la feina que està fent aquest grup de joves». I hi va afegir: «Realitzen unes activitats socialment positives. Volem, a part del fet de l'ocupació, fer un servei als joves de Girona». Després, va manifestar la intenció de mantenir-hi el diàleg tot felicitant-se perquè un grup de joves es moguéssin per fer coses desinteressadament. L'ocupació va encetar un debat entre el món real i l'utòpic que culminà en un enfrontament dialèctic entre els okupes i l'alcalde Joaquim Nadal un cop acabat el ple municipal del 22 de gener. No va trigar a fer-se palesa la dificultat d'un poder (consistori) de valorar i, sobretot, d'acceptar opcions alternatives de relació social, perquè aquestes qüestionaven, des d'un punt de vista transgressor, els fonaments d'una societat aferrada al convencionalisme. Durant la seva carrera professional, Sebastià Salellas va defensar els okupes més d'una vegada als tribunals.

De l'ocupació al Portal Nou va sorgir un dels grups que ha tingut més repercussió en el panorama musical català: Sopa de Cabra. El periodista Pep Blay explica al llibre *Si et quedés amb mi. Sopa de Cabra*: «Hi havia trobades, debats i xerrades sobre el futur del sistema. S'improvisaven festes fins a altes hores de la matinada. Les parets servien per a exposicions de pintors vocacionals. Dibuixos, proclames, poemes i còmics omplien *fanzines* editats a cop de fotocopiadora. Si algú necessitava

GIRONA ES UNA CIUTAT ABORRIDA A GRISA. AIXÒ ÉS EL QUE SE SENT A LES BOQUES DEL JOVENT, AIXÒ ÉS EL QUE ES PALPA A L'AIRE. ELS DIUMENGES A LA TARDA O A L'ESTIU, QUAN TOTS ELS ESTUDIANTS SON FORA I LA XAFAGOR NOMÉS QUEDA ESMORTEÏDA ALS CARRERONS DE LA CIUTAT VELLA, GIRONA ÉS UNA CIUTAT TRISTA QUE S'ESTÀ MORINT DES DE FA SEGLES A MANS DE CAPELLANS, BOTIGUERS I POLITICS, GENSE CAP MENA DE SENTIT COMÚ, MOGOTS, NOMÉS PER L'ASCENS PERSONAL O EL GUANY ECONOMIC. GIRONA ÉS UNA CIUTAT ON MAN- QUEN LOCALS PERQUÉ ELS SEUS JOVES RIGUIN CREAR ELS SEUS PROPIS DESTINS, LOCALS ON PUGUIN TROBAR-SE A ESBARGIR-SE, ORGANITZAR-SE I DIVERTIR-SE. LOCALS INDEPENDENTS DE LES INSTITUCIONS, TERRITORIS LLIBRES. EL COL·LECTIU SQUATT BEM PROU QUE VA INTENTAR-HO.

AQUESTA NECESSITAT DE LOCALS QUEDA PALLES, FENT UN RECONTE DELS LOCALS ON ES POT ANAR:

- * LA BIBLIOTECA, a l'ègic i on el deixem els llibres Populars: Diputació, la Caixa, entes...
- * PUBS i BARS, que en el millor dels casos tenen fullolins o claudis i de tant en tant algun billar... però el que els mou és l'interès pel negoci.

Diari de Girona Dissabte, 3 d'agost de 1985

El col·lectiu esquàter de Salt ocupa des de dissabte una casa de la plaça del Veinat de Salt amb la intenció d'organitzar tallers i activitats alternatives obertes a la gent del barri. Els «okupes» també volen utilitzar la casa perquè associacions i col·lectius es pugui reunir. Els ocupadors han fet pública una nota en què manifesten que van ser desallotjats de can Pixera de manera il·legal i reivindiquen el dret a un habitatge digne.

Els esquàters de can Pixera ocupen una altra casa a la plaça del Veinat

La vintena d'«okupes» estan rehabilitant l'immoble abandonat des de fa 15 anys

CELIA BOCA

El grup, format per una vintena de joves, aproximadament, es dedicaven abans a la tardor a netejar, pintar i conduir el moment i de la plaça del Veinat de Salt. Els col·lectius va fer públic un manifest en el qual demanava la manera com se'n va fer fora de la darrera casa que havien ocupat, can Pixera, el 15 de juny passat.

Segons aquesta nota, la policia va desallotjar de manera il·legal «amb un ordre judicial basat en un suposat delictu de construcció. Atès de impossibilitat perquè per construir s'havia d'haver parlat amb ell, i nosaltres no vam manifestar el propietari fins al dia que vam ocupar Can Pixera», manifesten. Els joves afirmen que no els van avisar amb antelació al desallotjament, i afegeixen que «això demostra el menyspreu que han fet la Justícia i els Mossos d'Esquadra i la policia amb el moviment de les institucions».

En el mateix moment, els ocupadors expliquen que separen la casa de la plaça del Veinat de Salt d'altres que estan abandonats i reivindiquen el dret de tots ells a un habitatge digne, i presenten «contra aquesta cruel separació del barri que la insensibilitat de l'habitatge i apriva. Segueixen oblidats».

Desallotjats de can Pixera

Els ocupadors van ser desallotjats de can Pixera per la Policia Nacional quan la pertanyent van ocupar la casa el passat 15 de juny. En el moment que la policia va arribar a la casa a dos mesos de quan del suposat només hi havia tres joves que van ser sorpresos. I van haver de

travessar tota la casa que havien instal·lat dins l'edifici. Els agents de policia van tallar una de les portes per poder entrar a l'edifici i fer sortir els nois.

En aquell moment els joves ja van començar la seva voluntat de continuar ocupant cases abandonades fins a arribar a tenir un edifici per gestionar altres diferents per al jovent. El propietari de can Pixera havia explicat que hi havia perill que la casa s'ensorrela, la qual cosa van demostrar els «okupes».

Els esquàters insisteixen a trobar una casa

Amb l'ocupació de la casa de la plaça del Veinat, aquesta és la tercera segona que els esquàters ocupen un immoble. El 7 de juny, el mateix grup d'«okupes» que ara viu al número 3 de la plaça del Veinat va ocupar durant 15 dies la casa de Salt coneguda com can Pixera.

La policia els va desallotjar el 15 de juny. A Banyoles, el 3 de juny, un altre grup va entrar a l'edifici de l'antic fabric de pel·les abandonat de en l'Esquingueres. Al cap de 3 dies van ser desallotjats per trenta set guàrdies civils. Els ocupadors ocupen els immobles amb l'objectiu d'utilitzar els habitatges per fer-hi activitats, i d'ofereir alternatives culturals als joves, fent caldes de mans solidàries. El col·lectiu esquàter de Salt està des de fa tres anys en un pla al carrer Lluçà, on s'han després d'haver arribat a un acord amb el propietari.

un espai on assajar els seus balls, teatres o *performances*, a la casa del Portal Nou hi trobava un lloc. Es feien menjars a 150 pessetes i si algú s'hi volia quedar a dormir era ben rebut, com un alberg gratuït. Fins i tot es va recuperar el jardí i s'hi va muntar una guarderia en què la canalla del barri anava a jugar».

De Copacabana a Exterminio

La música era una de les activitats més importants a l'*squat*. Així, entre aquelles parets atrotinades, hi van tocar Copacabana, Om-Rock, Cap de Turc, Odio Social, Exterminio i altres grups, a més de fer-s'hi llargues i improvisades *jam sessions*.

Isidre Pallàs, del col·lectiu *squatter*, entrevistat per Jordi Soler a *El Punt* (23/4/1986), afirmava a propòsit dels *fanzines*: «La funció del *fanzine* és dinamitzar la gent que l'envolta. Ofereix publicar a qui no té possibilitats de fer-ho». I pel que fa al finançament: «Es finança pel morro. O sigui, demanem peles -deixa'm mil peles-, fem *sablasons* i així ens surt la pasta». Sobre l'ús de la fotocopiadora: «Té un avantatge sobre les impremtes: si no tens gaire pasta pots imprimir poques revistes,

>> **Un text extret del fanzine No hi ha Crisi, el que hi ha és Molt de Morro i, a la dreta, una notícia que evidencia que durant uns anys les ocupacions van ser contínues.**

cosa que no és dóna en cap empresa d'arts gràfiques convencional. Es tracta d'aplegar un munt de fotocòpies i grapar-les, això no pot ser ni legal ni il·legal». Finalment, Pallàs sentenciava: «Els mitjans d'informació oficials, diaris, ràdios o digue'n com vulguis, estan controlats per qui manté el poder».

L'ocupació del Portal Nou s'acabà el febrer del 1986; aleshores el moviment es va anar desintegrant i hi van sorgir discrepàncies internes. A més, el jutjat de primera instància núm. 2 va condemnar el col·lectiu al pagament d'una multa de 150.000 pessetes. Quan se celebrà el judici, els okupes no s'hi van presentar. A Joan Cardona, *Ninyin*

Sebas Parra ponderava la veu d'Els Químics com la d'uns joves que no es resignaven a ser un producte de la manufactura de l'idiotisme col·lectiu

(1959-2002), guitarrista de Sopa de Cabra, el va decebre el final del viatge: «A l'*squat*, per molt diferents que fóssim els uns dels altres, deixàvem que la gent fos tal com volia ser. Ens sentíem units en el mateix *barco*. I els problemes només venien quan algú no respectava la manera de ser de l'altre. Un cop acabat l'*squat* es va perdre aquell esperit».

Sopa de Cabra va immortalitzar el carrer Nou del Teatre a la cançó *El carrer dels torrats*. Hi batega la desolació que, de vegades, atrapava els que el freqüentaven: «Vas agafar en un moment / un tren que no ha parat; / la vida amb els ulls tancats / pots perdre en un forat».

El 13 de desembre del 1985 va sorgir el col·lectiu *squatter* de Blanes, format per joves entre 17 i 23 anys, que va fer públic un manifest on reivindicava el dret a l'habitatge i als locals autogestionats, la necessitat de buscar una alternativa a les drogues, discoteques i altres «errors del sistema» i, en definitiva, la lluita per obtenir uns locals on la utopia es convertís en una realitat quotidiana. El col·lectiu va ocupar uns locals municipals que estaven tancats al carrer Unió. Alguns eren estudiants, uns altres treballadors i també n'hi

>> L'ocupació de La Maret va durar cinc anys.

havia que estaven a l'atur. Per ocupar la casa van escollir el Dia Mundial de l'Ocupació Squatter, el dissabte 14 de desembre. Durant les festes de Nadal, però, l'Ajuntament s'adonà que no hi havia ningú a l'edifici i va aprofitar per tapiar-ne l'entrada i les finestres; després va anunciar que, un cop rehabilitat, es convertiria en un centre obert per a nens i joves inadaptats.

El 1993 s'ocupà l'antiga fàbrica d'embotits La Maret, a Salt. En aquella època el moviment *squatter* era molt actiu. A Banyoles es van ocupar Can Patatones –que es va desallotjar abans que es produís cap enfrontament policial– i també Can Nucaire; a Salt s'ocupà Can Pixera; a Figueres, una casa a la Creu de la Mà i una masia al Far d'Empordà; a Sant Feliu de Guíxols, una casa al carrer Algavira; a Girona, una casa del carrer Montpeller i una altra a Anselm Clavé; va ser, però, a Barcelona on es va produir un dels enfrontaments més violents entre la policia i els *squatters* que s'havien atrinxerat en l'antic cinema Princesa, del qual van ser finalment desallotjats.

El banyolí Joan Badia, pintor i vocalista del grup Zooil·lògics, va exposar el 1993 a l'*squat* de Can Nucaire i va explicar a la premsa: «La meua és una pintura de resistència contra el materialisme i l'especulació que es fa amb l'art». Resumia així l'esperit de les activitats que habitualment es duïen a terme en un *squat*.

>> A la dècada dels 80 els grups enregistraven les primeres maquetes, que es venien als bars.

Les cambres frigorífiques de La Maret

L'antiga fàbrica Pernils Girona (Salt), coneguda com La Maret, va ser rehabilitada pels okupes. El casal popular no depenia de cap institució ni tenia llicències, i funcionava assembleàriament. Els okupes van condicionar les cambres frigorífiques per fer-les servir de llocs d'assaig per als músics; s'hi feia teatre, classes, xerrades, malabars, ioga i molts concerts. Els caps de setmana s'hi aplegaven més de 200 persones de totes les edats i d'arreu de les comarques gironines. La recaptació dels concerts i de la cafeteria es destinava a impulsar projectes en països americans, com escoles a Nicaragua. Ni els talls de llum continuats ni la pressió institucional i policial aconseguiren aturar el dinamisme de l'*squat*. La Maret s'abandonà quan va ser inajornable l'enderrocament de l'edifici per construir-hi naus industrials.

Quan els joves de l'Assemblea de Salt va ocupar Can Sabater (1993), després de ser desallotjats de Can Pi-

Els squatters continuaven defensant que les seves accions no eren gratuïtes, sinó que estaven encaminades a cobrir una mancança social de la ciutat

xera per ordre judicial, van manifestar: «L'objectiu de les ocupacions és crear espais alliberats on no es reproduïxin els esquemes d'aquesta societat decadent i on viure i conviure d'una manera lliure i autogestionada». Arran d'aquest cas, l'alcalde de Salt, Xavier Coromines, va comentar: «Diuen que busquen locals per realitzar-hi activitats i a Salt n'hi ha diversos: Can Panxut, el Museu, la Cooperativa, els patis de les escoles, la pista coberta...». Coromines acabava afirmant que les ocupacions anaven lligades a «l'exhibicionisme» del col·lectiu *squatter*.

Arreu de Catalunya, l'ocupació d'habitatges abandonats per rehabilitar-los com a centres culturals i també per viure-hi cada vegada era més conflictiva, perquè les forces policials actuaven amb més duresa. Llevat d'algunes excepcions, el poder municipal no buscava el diàleg ni escoltar els arguments dels joves, com havia passat davant la sorpresa de les primeres ocupacions; ara, el que els interessava era desallotjar, com més aviat millor, els *squatters*. Es feia evident que, sense la casa ocupada, el col·lectiu perdia la seva principal força reivindicativa. D'aquesta manera, en moltes poblacions començà un dur estira-i-arronsa entre el poder i els okupes, els quals es convertiren en nòmades. Els enfrontaments cada vegada eren més violents en llocs com Salt, Banyoles o Girona.

>> Amb l'ocupació de La Maret el moviment okupa inicià una llarga singladura.

El Forn i les Casernes

El maig del 1998, el Col·lectiu per a l'Ocupació de Girona va ocupar un edifici de la carretera de Barcelona que batejaren com La Fleca, perquè hi havia hagut un forn de pa. Dotze anys després de la primera ocupació al Portal Nou, mentre els *squatters* netejaven l'edifici tot esperant les denúncies, el que anunciaven que volien aconseguir era, bàsicament, el mateix: «Un casal alternatiu per portar-hi a terme tot tipus d'activitats culturals i també celebrar-hi reunions de diferents entitats que actualment no disposen de cap local social a la ciutat». L'ocupació s'acabà amb el desallotjament pacífic el juliol del mateix any; de seguida, però, els *squatters* van entrar en un antic edifici militar de les Casernes. Aquesta ocupació va durar fins a l'abril del 1999. Els ocupants van ser desallotjats a les 7 del matí. A més d'*squatters* també s'hi havia refugiat gent sense sostre i emigrants que no tenien papers legals. Aleshores l'alcalde, Joaquim Nadal, va advertir que l'Ajuntament no toleraria més ocupacions i va fer una crida a tots els propietaris d'edificis que patissin una ocupació perquè presentessin una denúncia i demanessin una ordre de desallotjament al jutjat (*El Punt*, 7/4/1999).

En un article, Sebas Parra (membre de l'agermanament Salt-Quilalí) defensava els okupes: «Els Químics, com abans les Casernes o La Fleca, són una veu transformadora jove, crítica i utòpica

que ens demana explicacions que no ens convindria eludir a l'hora de repensar unes relacions més justes i igualitàries». Parra ponderava la veu d'Els Químics com la d'uns joves que no es resignaven a ser un producte de la manufactura de l'idiotisme col·lectiu que, deia, caracteritza el nostre temps. I després d'afirmar que el dret constitucional a l'habitatge és una cínica entelèquia, conclouïa: «La lluita d'Els Químics és quelcom més que una il·lusió d'aquests joves okupes gironins; és un dels nostres vincles amb allò que ens fa persones humanes, la solidaritat» (*El Punt*, 26/2/2000).

Durant l'any 2000 a Girona hi va haver dos desallotjaments per part dels mossos d'esquadra: l'un, Els Químics, i l'altre, Les Tines, un antic magatzem de vins a la ronda Ferran Puig. Aquests fets van provocar manifestacions i actes de protesta davant de l'Ajuntament gironí en els quals participaren més de quatre-centes persones.

El 2001, els okupes van inaugurar un nou casal popular al carrer de la Rutlla de Girona, al Xalet Tarrús, que van anomenar La Proa, i van convidar els visitants a un refrigeri i a un concert. També, com una declaració d'intencions,

En moltes poblacions va començar un dur estira-i-arronsa entre el poder i els okupes, els quals es convertiren en nòmades

>> L'squat publicava el fanzine No hi ha Crisi, el que hi ha és Molt de Morro.

s'hi va projectar la pel·lícula *Hoy empieza todo*, de Bertrand Tavernier. Com tantes altres vegades, la reivindicació fonamental era reclamar una nova visió sobre la política cultural i juvenil de l'Ajuntament. Amb aquesta ocupació, els *squatters* continuaven defensant que les seves accions no eren gratuïtes sinó que estaven encaminades a cobrir una mancança social de la ciutat.

Durant vint-i-tres anys, en les ocupacions hi ha concorregut gent molt diferent, s'hi han comptabilitzat èxits i pèrdues, conflictes interns i contra la policia –bàsicament convertida en força repressora–, i hi ha hagut bones i males relacions amb el veïnatge. La gent ha tingut l'oportunitat de viure la utopia inconformista realitzant activitats culturals, solidàries, reivindicatives o, simplement, d'oci. Mentre que l'ideari *squatter* –de revolta– en essència no ha canviat, el que sí que ho ha fet, des del 1985, és la distribució del poder al món.

La força dels grups antisistema es mesura, d'una banda, pel seu compromís amb la defensa dels drets col·lectius, i de l'altra, per la creació d'una consciència global que reclama una alternativa al poder globalitzat, el canvi de rumb d'un «sistema» que, com es demostra al segle XXI, és un gegant ambiciós i corrupte amb peus de fang i sense entranyes.

Jordi Arbonès, Nif
és escriptor.